Ч. 37. Pocztowa należytość opłacono ryczałtem. Львів, неділя 14. вересня 1930 р. Рік XXXII.

Виходить що тижня в неділю.

Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орган Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Редакції: 29-41. Телеф. Друкарні: 29-26.

До праці.

Час до виборів дуже короткий.

Ми рішили, що беремо участь у назначених виборах до польського сойму й сенату. Тоді не забуваймо, що вибори відбудуться 16-го і 23-го листопада. Отже ділить нас від них всього лиш 2 місяці. Тому, що це вже не перші вибори, до яких ми стаємо, то знаємо, скільки то треба праці на те, щоби до них підготовити весь нарід. А раз ми стаємо до виборів, то не сміємо осоромитись їх вислідом. Вибори мусять випасти для нас як найкраще. Для цього час двох місяців є дуже короткий і тому треба негайно і з запалом братися до праці.

Весь нарід бажає, щоби всі українці йшли до виборів разом. Це зрозуміле. Бо кожний знає, що спільними силами можна більше зробити й добути і то меншими зусиллями. Є навіть такі українці, що хотіли би, щоби разом йшли націоналісти й комуністи. Воно й це було би можливе, колиб наші комуністи чи комунізуючі були людьми з власною волею, а не послугачами ворогів нашого народу. Але наші комуністи то це ніщо іншого, як прислужники комуністичної Москви. Вони самі нічого не можуть рішати і мусять робити лише те, що їм накажуть. А що для нас немає ріжниці між ворогами і ми зі всіми мусимо боротися, то нема мови про те, щоби з яким-небудь ворогом єднатися.

Зате є в нас українські партії, які ріжняться дещо своїми програмами, але стоять за права українського народу і стремлять до його визволення. Ті партії можуть до виборів обєднатися і до такого обєднання дало поклик наше Українське Національно-Демократичне Обєднання. Вибори в 1928-ому році навчили всіх, що то значить розбиття, і тому надіємось, що тепер прийде до якогось порозуміння. Повинно прийти; тимбільше, що до цих виборів поляки стають згуртовані у великих бльоках і колиб ми були розбитими, то малиб тепер ще більші страти, як мали в 1928-ому році. Тому стремимо й будемо стреміти до обєднання при виборах.

Але в 1928-ому році ми також стреміли до обєднання всіх українських незалежних партій при виборах, а до обєднання не дійшло. Прикро це пригадувати, але треба пригадати, щоби кожний зрозумів, який тяжкий обовязок лежить на ньому. Щоби ніхто не здавався на когось та не рахував на те, що ось повинно прийти до обєднання, то все вже саме собою зробиться. Ні, треба стати негайно до праці, щоби приготовити наш нарід до виборів, щоби при них він добув усе, що можна здобути при виборах помимо сили противника й помимо труднощів і перешкод, які стоятимуть перед ним. Коли ми зі свого боку зробимо все, що до нас належить, то нам не страшно буде ставати до виборів при всяких умовах.

Щоби підготовити нарід до виборів і належно ті вибори перевести, то треба для цього мати відповідний орґанізаційний апарат. Той апарат у нас вже є. Наш орґанізаційний статут постановляє:

„В часі виборів до парляментарних установ Повітовий Народний Комітет перебірає права й обовязки Повітового Виборчого Комітету і веде виборчу акцію у своюму повіті після директив Центрального Комітету“.

„В часі виборів до парляментарних установ громадська партійна Управа стає громадським виборчим комітетом і веде працю в порозумінні з районовим і з Повітовим Народнім Комітетом“.

Коли вже маємо потрібний апарат, то можемо і мусимо негайно пустити його в рух та почати необхідну працю у звязку з виборами. Повітові комітети й Громадські Управи розглянуть виборчий календарик і відповідно до нього уложать собі плян своєї праці. Цей плян мусить зміряти до того:

1) Щоби всі управнені до голосування українці й українки були записані до виборчих лист.

2) Щоби в часі виборів всі як один пішли до виборчих урн і віддали свої голоси.

3) Щоби всі виборці українці й українки голосували лише на ту листу, яку висуне чи під якою буде підпис Українського Національно-Демократичного Обєднання.

Завдання коротке і ясне, але праця велика і тяжка, а час короткий і гаяти його не можна.

УНДО і вибори.

ПОСТАНОВИ ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ УНДООБЄДНАННЯ У СПРАВАХ ВИБОРЧОЇ АКЦІЇ.

1) Центральний Комітет одобрює постанову Екзекутиви партії з дня 30. вересня ц. р. ВЗЯТИ УЧАСТЬ У РОЗПИСАНИХ ВИБОРАХ ДО СОЙМУ І СЕНАТУ.

2) Центральний Комітет уважає розписані вибори БОРОТЬБОЮ ЗА НАЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР ЗЕМЕЛЬ. Вибрана в цих виборах парляментарна репрезентація має бути виразником волі українського народу і його теперішніх змагань. Тому Ц. К. ВЗИВАЄ ВСЕ УКРАЇНСЬКЕ ГРОМАДЯНСТВО ДО ЯКНАЙАКТИВНІШОЇ УЧАСТИ У ВИБОРАХ.

3) Виходячи з цього засадничого становища, Центральний Комітет ОДОБРЮЄ постанови Екзекутиви з дня 30. серпня ц. р. у справі ЄДИНОГО УКРАЇНСЬКОГО ВИБОРЧОГО БЛЬОКУ ПАРТІЙ, ЩО СТОЯТЬ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ І ДЕМОКРАТИЧНОМУ ҐРУНТІ І УПОВАЖНЮЄ ПРЕЗИДІЮ ДО ПЕРЕВЕДЕННЯ ЦІЄЇ СПРАВИ.

4) Ведення цілої виборчої акції так у Галичині як і на північно-західних Землях має бути ЗЦЕНТРАЛІЗОВАНЕ у Народній Канцелярії у Львові.

5) Центральний Комітет доручає Президії переведення всенародньої збірки в краю і серед американських українців на ВИБОРЧИЙ ФОНД та оподаткування членів партії відповідними сумами.

——o——

Головна виборча комісія.

Президент Мосціцкі іменував суддю Найвисшого Суду, Станислава Ґіжицького ґенеральним виборчим комісарем, а також суддю Влад. Качинського його заступником. Найбільші соймові клюби визначили вже своїх представників у Головній Виборчій Комісії. Українська Парляментарна Репрезентація визначила своїм членом Головної Виборчої Комісії п. Володимира Косоноцького, секретаря Українського Клюбу, а його заступником б. посла д-ра Блажкевича, адвоката в Дрогобичи.

——o——

Свобода зборів.

На підставі закона з дня 5. серпня 1922 (Д. З. ч. 66) всі віча і збори, скликані виборцями в теперішнім передвиборчім часі, є зовсім свобідні, якщо відбуваються в замкнених місцях. Огороджене подвіря уважається також за замкнений льокаль.

На такі збори не треба ані ніякого дозволу, ані зголошення.

Виїмок є для віч під голим небом (на незагороджених публичних місцях). Таке віче треба зголосити на 24 годин наперед або в старостві або в найблищім постерунку поліції. На дозвіл чекати не треба.

Виборчий календарик.

В попередному числі „Свободи“ подано урядові виборчі чинности, визначені на вересень ц. р. Тепер подаємо їх за місяці жовтень і листопад:

Дня 7. жовтня: зголошення лісти державних кандидатів.

Дня 10. жовтня: останній день виставлення списку виборців до перегляду.

Дня 11. жовтня: останній речинець зголошення реклямацій до районової (обводової) комісії проти поминення когось у списі або проти вписання неуправнених.

Дня 15. жовтня: кандидати державних ліст складають на руки предсідника державної комісії заяву про згоду старатись про мандат та ствердження, що кандидат є польським горожанином і що має пасивні виборчі права.

Дня 17. жовтня: ґенеральний комісар оголошує в „Моніторі“ державні лісти кандидатів. Цього дня минає речинець зголошення зі спису та оголошення окружних ліст кандидатів.

Дня 21. жовтня: районові комісії пересилають окружним комісіям по примірникові спису виборців.

Дня 25. жовтня: районові комісії приймають реклямації проти викреслення зі списку виборців і пересилають окружним комісіям. Кандидати окружних ліст складають на руки предсідника окружної комісії заяву про згоду старатись про мандат і потвердження горожанства та пасивних виборчих прав. Уповновласнені кандидатів окружної лісти складають на руки предсідника окружної виборчої комісії заяву про прилучення окружної лісти до лісти державної.

Дня 31. жовтня: окружні виборчі комісії пересилають районовим комісіям два примірники затвердженого спису виборців і третій примірник висилають начальники громад.

Дня 4. листопада: окружні виборчі комісії достарчають районовим комісіям плякати з лістами кандидатів для розплякатування. Предсідник районової комісії викладає затверджені лісти виборців для прилюдного перегляду.

Дня 9. листопада: останній день прилюдного перегляду ліст.

Дня 16. листопада: **голосування до сойму.**

Дня 19. листопада: засідання окружних комісій в справі висліду виборів до сойму.

Дня 23. листопада: **голосування до сенату.**

Дня 26. листопада: засідання районових комісій для устійнення висліду виборів до сенату.

WYCIĄG Z PROTOKOŁU WSPÓLNEGO Z DNIA 7 WRZEŚNIA 1930 r.

Sąd okręgowy Wydział VI. karny we Lwowie w sprawie konfiskaty Nr. 36. czasopisma p. t. „Swoboda“ z daty Lwów dnia 7 września 1930 do sygn. VI. 1. Pr. 14520/30 po wysłuchaniu zdania Prokuratora okręgowego postanawia: uznać za usprawiedliwioną dokonaną dnia 3. września 1930 r. przez Prokuratora Sądu okręgowego we Lwowie konfiskatę czasopisma pod tytułem „Swoboda“ Nr. 36. z daty Lwów dnia 7 września 1930 r. zawierającego w artykule pt. „Rujnujut ukrainśke dobro“ w ustępie od słów „Zakłyki“ do słów naślidkiw“ wraz z tytułem — znamiona występku z § 302 uk zarządzić zniszczenie całego nakładu i wydać wmyśl § 493 pk. zakaz dalszego rozpowszechniaia tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz, by orzeczene nini ejsze umi eścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17/XII. 1862 Dz PP. Nr. 6. ex 1863 t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. — II. uchylić konfiskatę artykułu pt. „Samoobman i naha dyjnist“ w ustepie do słów „swoho mista“. — UZASADNIENIE: Ogłoszenie drukiem wymienionych wyżej ustępów ma na celu pobudzić do wzgardy j nienawiści i poburzyć przeciw Narodu polskiemu, co odwiada znamionom występku z § 302 uk. Według §§ 487, 489 i 493 pk. oraz §§ 36i 37 ust. pras. jest zatem powyższe postanowienie uzasadnione. Konfiskaię artykułu pt „Samoobman i naha dijsnist“ uchylono, gdyż w treści tegoż nie mieszczą się znamiona jakiegokolwek czynu karygodnego. Na oryginale właściwe podpisy

Za zgodność: (підпис нечит.) starszy sekretarz

Конґрес національних меншин.

В Женеві зібрався дня 3. вересня ц. р. конґрес національних меншин при участи кількохсот представників поверх 30 національних меншин з ріжних европейських держав. Конґрес радить що року в Женеві на кілька днів перед нарадами Союза Народів і ухвалює резолюції, якими старається вплинути на положення народів у чужих державах. Цього року конґрес радив над політичним пляном французького міністра Бріяна, а саме над культурною автономією поневолених народів, та над звітами про положення національних меншин.

Предсідником нарад вибрано Вільфана, бувшого словінського посла до італійського парляменту, і він привитав зібраних по німецьки. В справі обєднання европейських держав на основі пляну Бріяна він зазначив, що заки до цього прийде, держави мусять наперед обєднатися духово. А обєднатися духово мусять не тільки уряди, але й самі народи. Коли національні меншини борються за збереження своєї національної окремішности, то це не означує боротьби проти урядів. Меншини не дадуть себе винародовити більшостям і відкликуються до совісти світа в боротьбі проти всякого поневолення.

Дня 5. ц. м. промовляв на конґресі представник українців із Польщі, редактор „Діла“ Мудрий. Він піддав критиці плян Бріяна з огляду на інтереси національних меншин. Український нарід, казав промовець, розділено всупереч його волі між кілька держав. Тимчасом Бріян у проекті нової організації европейських держав не бере зовсім під увагу положення тих народів, які не могли вирішити своєї долі. Всупереч волі 8 міліонів українців їхні землі прилучено до побідних держав. (Предсідник Вільфан взиває промовця, щоб не критикував теперішних ґраниць европейських держав.). Наш нарід протестував свого часу проти цього поділу і проти подоптання права самоозначення. Ми, українці з Польщі, піддержуємо дальше цей протест (Предсідник перебиває). Тому не можемо приступити до французького проекту федерації, опертого на теперішному стані посідання і це становище тут виразно зазначуємо.

Промовець предложив на руки президії конґресу відповідні резолюції.

Насильно забирають землю.

(Допис з Турчанщини).

Величезні обшарі землі і ліса в Карпатах, від Дуклі далеко на схід за Лавочне є власністю якоїсь спілки „Годуля“ на Шлеську, яка закупила їх від барона Лібіґа. За часів бар. Лібіґа наші люде в горах могли скоріше добитися права пасти худобу в тих маєтках, дешевше добували паливо, чи матеріял на будову, а вже про ці десятки тисяч кар, які накидує тепер адміністраційна влада на наших людей за лісові шкоди, за Австрії ніхто не чував. Натомість добитися нашому селянинови винагороди за шкоди від дичини належить до рідких вийнків. Ліси в Карпатах вже сильно знищено в часі війни, а тепер ця нова фірма поспішним темпом хоче доконати решти. До найдальших закутин доводить вузькоторові залізниці і вивозить останки дерева у світ. Робить це не лише зі шкодою для околиці, але також наносить великі страти нашому селянинові, бо забирає землю під ці залізниці за пів дурно.

Останню таку залізницю будує фірма в цьому році в турчанському повіті з села Явора через Ісаї, Ясінку, Кіндратів-Зубрицю до Скільщини. В Яворі, Ісаях і Зубриці викупила землю по добровільній умові, але в селах Ясінка і Кіндратів, які стоять по середині залізничого шляху, вже загалась їй примусового викупу („вивлащеня“). Не входячи в ніякі переговори з людьми, при помочі ріжних бічних гачків, добуває фірма з міністерства внутрішніх справ орецення, що залізницю, яка має переходити через названі села, узнає влада підприємством „повшехней ужитечносьці“. На цій основі фірмові урядовці вже заздалегідь вихвалюються, що за землі під залізницю не дадуть ні четвертої частини тих грошей, які платили в Ісаях. Рівночасно з оречінням міністерства воєвідство в Станиславові зарядило обходову комісію і розправу „вивлащеньову“. Так для експльоатації дерева наш селянин має відступити свої загороди, подвіря, будинки і поля — основу свойого існування за півдурно на це, щоби збільшати капітали чужинців. Зарібки фірми це „добро загальне“ („ужитечносьць повшехна“), але існовання нашого селянина, його дрібна дітвора, це річ менше вартна.

Зачуваємо, що проти цього громади Ясінка і Кіндратів повносили перед двома місяцями через відомого панка з Явори Мазура, члена т-ва „польско-руска зґода“ а також через бувшого урядового посла селянина, перебраного за пана з Висоцька — Височанського протест, але цей протест не вийшов поза межі найблищої залізничої стації. Якже посол урядового бльоку мав ставати по боці людий, коли він водився з двома своїми сусідами селянами до Варшави і хвалився, що він виєднав у премієра Славека **затвердження контракту** фірми. Цей панок посмів ще переказувати до наших людей через учителя з Ясінки, щоби тепер не робили жадних протестів, бо це нічо не поможе а фірма заплатить людям по 6 зол. за квадратовий метер (здорово збрехав!) . Для людей стане тепер ясним, що значить панський посол, хоч і селянин (в краватці), який побіч наємної служби в одного пана став ще наємником фірми, чим занапастив інтереси братів селян.

Дня 25. серпня ц. р. наш посол Великанович інтервеніював у воєвідському уряді й у воєводи в Станиславові, а 28. серпня був в Ясінці та дав людям відповідні інформації, але чи дасться ще що врятувати, годі передбачити.

На орґанізаційному фронті.

РУДЕЧЧИНА. Дня 17. червня ц. р. відбулося велике віче в Кропильниках. Зібралися громадяне з Кропильник, Ванькович, Ніґович, Костельник, Ляшок Завязаних і інших доокличних сіл. Про діяльність Української Парляментарної Репрезентації і про становище укр. народу під Польщею говорив пос. Тершаковець. На віче прибула поліція з Ляшок Завязаних і Купнович, та делеґат староства, який часто перебивав промову посла і грозив розвязанням віча. Учасники віча ставили послові ріжні запити, як у справі реґуляції рік, удержання доріг, та будови мосту на ріці Болозівці. Молодь з Костельник скаржилася на поліцію з Ляшок Завязаних, яка повідбирала відзнаки членам протиалькогольного Товариства „Відродження“. У цій справі староство в Рудках покликало 5 членів Т-ва „Відродження“ на розправу на день 22. серпня ц. р. Та сама поліція заборонила представлення в Кропильниках, жадаючи перекладу штуки на урядову мову, помимо цього, що староство в Рудках дало дозвіл на виставу. У тій справі внесено скаргу до вищої влади. Зібрані на вічу одноголосно висловили довіря та признання Укр. Парл. Репрезентації і проводові партії.

КОЛОМИЙЩИНА. Дня 13. серпня ц. р. відбулася довірочна нарада в Раківчику. Помимо пізної пори прибуло поверх 100 громадян. Про політичне та господарське становище укр. народу говорив пос. Заваликут, а про завдання і працю Укр. Нац.-Дем. Обєднання п. Бойчук. На нараді висловлено довіря і подяку Укр. Парл. Репрезентації і партії за їх діяльність. Визнавши дуже тяжкі умовини праці і тяжке завдання Укр. Парл. Репрезентації в краю і на міжнародній арені, зібрані висловили повну надію, що при піддержці всього укр. народу вона виповнить свої завдання. Подібні наради відбулися: 17/8 ц. р. в Корничі, 24/8 ц. р. в Хлібичині лісній і 31/8 ц. р. в Черемхові. Тому, що в межичасі розвязано сойм і сенат, то нарада в Черемхові перетворилася властиво у передвиборче віче. **На тому вічу були присутні і радикали, а всі зібрані заявилися за спільною виборчою лістою УНДО і УСРП при нових виборах.**

Горять фільварки.

На фільварку Ц. Каньского в Лютинці пов. Жидачів згоріли стирти, в яких було 625 кіп жита. Шкода виносить коло 15 тисяч зл.

В Сіраківці коло Нижанкович пов. Перемишль згоріло 5 стирт пшениці вартости 16 тисяч зл. на шкоду посесора Тендецкого.

В Бобреччині згоріла стирта сіна вартости 1000 зл. на фільварку у Вербиці на шкоду М. Білінського.

В Бережанщині на фільварку О. Мончинського у Вербові згоріли стирти збіжа і стайні.

В Григорові пов. Рогатин згоріла стирта конюшини з фільварку Ол. Роztворовської. Тойж ночи вкрадено з пасовиська коні, якими мабуть втікли палії.

—o—

Розкопують стрілецькі могили.

Тернопільське воєвідство вислало до чортківського повіту Вол. Забільського з робітничої дружини з метою переведення ексгумації і направи воєнних гробів і цвинтарів у Чорткові і повіті. На цій підставі староство розіслало до всіх громад повіту обіжник, яким доручає давати Забільському безплатну кватиру і потрібну кількість підвід та робітників.

Явився той висланник воєвідства в повіті і без порозуміння з громадськими чи парохіяльними урядами почав розкопувати могили виключно українських стрільців та перевозити викопані кости до гробниці в Чорткові. Колиб розкопував могили на полях опущені, занедбані, то це ще можна би собі якось пояснити, а то розкопує могили стрільців на сільських цвинтарях. Руйнує могили упорядковані і такі, що є під охороною статутового Т-ва охорони воєнних могил.

Дня 9. серпня п. Забільський розкопав упорядковану могилу стрільця Семена Кутного з Курович на цвинтарі в Білобожниці. Тою могилою опікувалось Т-во охор. воєнних могил, а громадянство Білобожниці двічи ставило на ній великий деревляний хрест, який також двічи хтось зрізував. П. Забільський викопав кости стрільця, зсипав до мішка і вивіз їх до Чорткова, а могилу так і оставив розкопаною. По кількох днях вернувся ще по чашку і одну руку стрільця-небіщика, бо хтось доніс до староства, що вони залишилися в гробі.

Філія Т-ва охор. воєн. могил внесла в цій справі скаргу до воєвідства в Тернополі.

—o—

Хочуть розкопати „Маківку“.

Вечером дня 4. ц .м. приїхала поліція з кількома робітниками до Тухлі і зажадала від війта більше людей до роботи і фір для переведення робіт. Мали розкопувати стрілецькі могили на Маківці. Війт відмовився дати для цього якунебудь поміч, кажучи, що не буде спрошувати на себе божої кари за розкопування могил і виривання хрестів по 15 роках. Після того слідуючих два дні поліція почала розкопувати на разі лише могили розкидані окремо по полях. Зі Сколього пішла до староства делеґація, щоби стримати розкопування могил на Маківці. На жаль делеґація не могла розмовитися зі старостою, не заставши його правдоподібно дома. Тоді делеґація пішла до Братів Гредлів, які є власниками ґрунту, на якому находяться стрілецькі могили. На просьбу делеґації Брати Гредлі видали посвідку, що вони не мають нічо проти цього, щоби гроби осталися на місці, але зі свого боку поставили певні вимоги до Українського Товариства Охорони Воєнних Могил, які предложено Товариству. Рівночасно заряд дібр Братів Ґредлів телефонічно переказав до Тухлі, щоби здержано розкопування могил на Маківці аж до рішення воєвідства. На разі не відомо, чи це що поможе, коли поліція має якесь виразне доручення. На всякий випадок наші компетентні чинники мусять негайно вжити всіх заходів, щоби не допустити до розкопання могил, які є великою національною цінністю українського народу.

—o—

Арештування послів і сенаторів.

Як тільки після розвязання польського сойму посли і сенатори втратили незайманість, поліція на приказ судових властей почала виарештовувати всіх тих, яким закинено протидержавні виступи. З українських послів арештовано бувшого посла Семена Кузика в Рогатині, а також б. посла Сенюка (сельроба). У Львові арештовано Миколу Химчина (сельроба), що при недавніх доповняючих виборах на Золині став сенатором. Це арештування стоїть у звязку з закриттям львівської централі Сель-Робу.

Крім того арештовано б. білоруських послів Гаврилюка, Волинця і Кринчука та сенатора Роґулю.

—o—

Масові арештування.

В цілій Сх. Галичині ідуть масові арештування серед української людности. Арештують селян, міщан і студентів у звязку з останніми пожежами на фільварках, нищенням телеграфічних дротів і нападом на почтовий віз.

У Львові арештовано 3 студентів. Сталося це так, що на спортовому майдані польського товариства „Чорних“ згоріла трибуна. З того приводу арештовано в Академічному Домі кількадесять українських студентів.

У звязку з арештуванням бувшого сенатора Химчина та закриттям сельробівської домівки арештовано Осипа Букшовського, бувшого старшину української армії.

Поширюйте свій часопис „СВОБОДУ“!

За українську школу.

Протизаконне становище Львівської Шкільної Кураторії у справі зміни утраквістичної школи на українську.

В цих днях доручують Повітові Шкільні Ради управам шкіл, громадам і представникам родичів рішення Львівської Шкільної Кураторії у справі шкільного плебісциту з грудня 1929 р., яким українські родичі чи їхні правні заступники домагалися зміни утраквістичних шкіл на українські.

Рішення Кураторії переважно відмовні. В більшости випадків Львівська Шкільна Кураторія, покликуючись на те, що в даній школі остало 20 дітей у шкільному віці, за яких не внесено деклярацій з домаганням української викладової мови в школі, мотивує своє відмовне рішення ось як:

„Кураторія не взяла під увагу домагання мешканців громади . . . у справі зміни двомовного викладу в . . . . клясовій прилюдній школі в . . . . на виклад український (в оригіналі: руський), бо по приписам арт. 3. закону з дня 31. липня 1924 р. (У Дн. Р. П. ч. 79 поз. 766) і § 13 розпорядку Міністерства Освіти і Віроісповідань з дня 7. січня 1925 р. (У Дн. Р. П. ч. 3. поз. 33) двомовний виклад міг би бути замінений на український (в оригіналі: руський) тільки тоді, якщо в окрузі школи поза дітьми, для яких родичі жадали важно української (в оригіналі: руської) мови навчання забракувалоб 20 дітей у шкільному віці".

Під рішенням підписаний: Куратор шкільної округи *Ігнаци Питляковскі* в. р.

Ця інтерпретація Львівської Шкільної Кураторії є протизаконна, а саме вона суперечить вище наведеному законові і міністеріяльному розпорядкові.

Арт. 3 закону з 31. липня 1924 р. постановляє в тій справі ось що:

„Оскільки в даній шкільній окрузі нема 40 дітей у шкільному віці, яких батьки зголосили домагання науки в матірній мові українській, білоруській або литовській, мовою навчання школи є мова польська; оскільки в даній шкільній окрузі крім батьків, що жадають для своїх дітей науки в матірній мові українській чи білоруській, є щонайменше 20 дітей, яких батьки *жадають науки в польській мові*, виклад є двоязичний з тим, що половина годин буде призначена на науку в мові українській згл. білоруській. Коли нема в даній окрузі 20 дітей, яких батьки *жадають* науки в державній мові, мовою навчання школи є мова українська, білоруська або литовська".

В тій справі постановляє § 13 міністеріяльного розпорядку з 7. січня 1925 р. ось що:

„Про внесення батьками щонайменше 40 дітей домагання введення до школи непольської мови навчання повідомляє шкільний інспектор перед днем 1. лютого населення тої шкільної округи в ціли, *щоб уможливити решті батьків внесення жадання навчання в польській мові*.

Таке повідомлення мається виконати через вивішення відповідної оповістки в льокалі громадського (ґмінного) уряду, а оскільки в дотичній шкільній окрузі нема громадського (ґмінного) уряду, в іншім видним місці, положеним в межах тої округи, одначе з виключенням шкільного будинку.

Домагання навчання в польській мові зможуть бути узгляднені з початком найближчого шкільного року, якщо будуть внесені до 30. квітня".

З повищого виходить ясно, що для введення утраквізму в школі не вистарчає, коли остане поверх 20 дітей, за яких не внесено деклярацій з домаганням української викладової мови. Натомісць для тої цілі треба доконче, щоби внесено деклярації з домаганням польської викладової мови за щонайменше 20 дітей. Якщо в тих громадах, у яких внесено деклярації за українською викладовою мовою, до 30. квітня *не внесено деклярацій за польською викладовою мовою* бодай за 20 дітей, *то по закону викладовою мовою в школі має бути мова українська.*

Отже проти відмовних рішень Шкільної Кураторії слід вносити рекурси до Міністерства Освіти і Віроісповідань у Варшаві в 14-дневному речинці, числячи від дня, коли це рішення прибито на таблиці оголошень у громадському уряді. Рекурси писати в польській мові. Взори рекурсів подані у книжці Івана Герасимовича під заголовком: „На тривогу", яку по ціні 1 зол. 20 сот. за 1 прим. можна дістати в книгарні „Рідної Шк." у Львові, вул. Сикстуська ч. 20.

ПРАВНА ОБОРОНА
ПРИ ГОЛОВНІЙ УПРАВІ „РІДНОЇ ШКОЛИ".

Протиалькогольна акція і вибори.

На поклик Головної Ради „Відродження" відгукнулися громади і місцеві діячі, які взялися до систематичної протиалькогольної акції, закладаючи по селах Кружки „Відродження", приєднуючи членів а в першу чергу переводячи протикоршемний плебісцит.

Та несподівано зайшли події, які можуть викликати деякі непорозуміння а саме розписання нових виборів до варшавського сойму і сенату.

ВИБОРИ І ПРОТИКОРШЕМНИЙ ПЛЕБІСЦИТ.

Розписання виборів не може причинитися до припинення чи навіть ослаблення протиалькогольної акції і протикоршемного плебісциту. Навпаки треба цю обставину використати для збільшення і поширення акції. Бо з хвилею розписання виборів можна скликати всілякі передвиборчі збори і наради без повідомлення і дозволу адміністраційної влади, а тим самим у виборчому часі така акція є незвичайно улекшена.

Зокрема звертаємося з проханням до всіх українських партійних політичних проводів, до всіх українських політичних діячів і майбутніх кандидатів на послів та сенаторів, щоби при нагоді устроювання віч, конференцій й нарад вели також протиалькогольну і протикоршемну акцію та взивали до неї своїх партійних однодумців і найширші верстви українського народу.

До Головної Ради „Відродження" звертаються протиалькогольні діячі із запитом, чи протикоршемне голосування має відбуватися на підставі ліст з виборів в 1928 р. чи вже на підставі ліст з сьогорічних виборів.

Наш погляд на цю справу такий:

Щоби довести до покасування коршем в громадах вже з новим роком 1931, треба всі формальности протиалькогольного плебісциту закінчити в жовтні ц. р. і найдальше до 31. жовтня повідомити приналежне староство і приналежний акцизний уряд про вислід протикоршемного плебісциту. На підставі оголошеного календарика сьогорічні виборчі листи будуть затверджені тільки що 31. жовтня 1930 р. — значить аж тоді вони будуть правосильні і на їх підставі можна переводити й протикоршемні плебісцити.

Таким чином сьогорічний протикоршемний плебісцит слід переводити на підставі соймових виборчих ліст з 1928 р.

ВИКОРИСТАТИ МІСЯЦЬ ВЕРЕСЕНЬ!

Громадяне тих місцевостей, в яких ще не переведено протикоршемних плебісцитів, подбають негайно, щоби на протязі місяця вересня 1930 р. безумовно внести дотичні писемні домагання до громадських урядів.

Потрібні взірці зголошень, подань, протоколів і т. п. як взагалі всі інформації та поучення і повні тексти протиалькогольних законів міністеріяльних розпорядків та рішень найвищого Адміністраційного Трибуналу подані в підручнику Івана Герасимовича під заголовком: „Як боротися з алькоголем і коршмами?" Цю книжку можна набути по ціні 1 зол. 50 сот. в Головній Раді **„Відродження" у Львові, вул. Ґродзицких ч. 4. —** На кошти почтової пересилки прохається залучити 25. сот.

ПОВІДОМЛЯТИ ЦЕНТРАЛЮ ВІДРОДЖЕННЯ" ПРО ДОТЕПЕРІШНЮ АКЦІЮ!

Взивається протиалькогольних діячів і діячок, які чи то засновують Кружки „Відродження", чи приєднують членів, чи переводять протикоршемні плебісцити, щоби негайно повідомляли Головну Раду „Відродження" у Львові про це, як іде дотична акція, чи є які переписи і з якого боку та чи і як їх усунено.

Подаючи звідомлення про протикоршемні плебісцити, прохаємо в кожному поодинокому випадку зазначувати, як до справи ставиться місцеве населення, дотична зверхність чи рада громадська, місцева інтеліґенція, приналежна поліція, староство, інші громадські і урядові чинники, кілько осіб голосувало за а кілько проти коршем, чи вніс хто спротив і т. д.

Всякі інформації прохаємо подавати скоро, точно, вірно і згідно з фактичним станом справи.

Головна Рада „ВІДРОДЖЕННЯ".

По широкому світі.

КРІВАВІ ЗАВОРУШЕННЯ В БУДАПЕШТІ. Дня 1. вересня ц. р. в Будапешті була велика комуністична демонстрація. Яких 10 тисяч людей рушило походом по місті з окликами: „Геть з буржуазією! Хочемо праці і хліба!" В кількох місцях прийшло до бійки з поліцією, при чім один робітник згинув, а 300 осіб було поранених, між ними богато поліціянтів. Підчас заворушень комуністи поранили соціялістичного посла Праера. Багато людий арештовано. Показалося, що заворушення викликано на приказ з Москви і були новою спробою комуністичного перевороту в Будапешті.

В ІНДІЇ не заноситься на спокій. Англійські ґазети оголосили переписку увязненого індійського провідника Ґандія з іншими індійськими діячами. Індуси домагаються права на відділення Індії від Великої Британії та на утворення індійського національного уряду, що взявби на себе обовязок оборони краю. Всі спірні справи між Англією та Індією мають рішатися на мировому суді. Якщо Англія прийме ті умови, індуси готові занехати свій опір англійській владі, але будуть дальше бойкотувати заграничні товари, алькогольні напитки і сільний монополь. Крім того індуси домагаються політичної амнестії. Віцекороль Ірвінґ заявив, що не може вести дальших переговорів, наслідком чого по ріжних індійських містах вибухли знову заворушення.

В АРҐЕНТИНІ вибухла військова революція проти теперішнього уряду. В столиці Буенос Айрес прийшло до кривавих боїв, в яких погибло коло 1000 людей. Президента республіки Іроґоена арештовано. Владу обняв ґенерал Урібара, що створив новий уряд під своїм проводом.

БЕЗРОБІТТЯ в Зединених Державах північної Америки зростає з дня на день. Під цю пору начислюють коло 9 мілионів безробітних.

Горить українське добро.

На грек. кат. приходстві в **Лісниках,** пов. Бережани згоріла в ночи на 29. м. м. стайня з худобою та інвентарем. Вогонь був підложений правдоподібний з політичних причин.

В ночи на 3. вересня ц. р. підпалено стодолу на гр. кат. приходстві в **Золочеві**. Згоріло 170 кіп жита і 15 возів сіна. Слідство викрило, що палії налляли в отвори стін стодоли бензини і вложили мішки намочені нафтою. Цікаве, що міська пожарна сторожа не спішилась з ратунком нібито зі страху перед бомбами, які мали бути в стодолі. Тої самої ночі підпалено в Золочеві дім української бурси, однак вогонь завчасу погашено. Попередної ночи пробували підпалити будинок приватної української гімназії, але ученики недопустили до пожежі. Все те наслідок польського віча, на якім попереднього дня поляки виступали гостро проти українців.

В **Тернополі** згоріли наслідком підпалу дві стирти збіжа на обійстю Петра Бриковича.

У Львові невідомі людці пробували підпалити браму коло площі Солока-Батька.

——o——

Стихійне нещастя.

На острові Гайті (біля середущої Америки) лютилася 2. ц. м. страшна буря і на протязі чотирох годин знищила до тла місто Сан Домінґо. Деякі доми зметені аж до фундаментів. Між іншими буря знищила заведення для божевільних, які з криком розбіглися по цілій околиці. Знищені також три інші міста. Доси начислили поверх 3 тисячі убитих, а кількадесять ранених. Президент республіки Трухільйо приказав усіх мерців спалити, щоб недопустити до якоїсь пошести серед решти людности, що осталась без даху над головою.

НОВИНКИ.

— **„Гуцульська делеґація“.** Цього року трудніше пішло з „гуцульською делеґацією“ на „дожинкі“ в Спалі. Заповіджена і підготована „делеґація“ з Надвірянщини розбилася о свідомість гуцулів. Здавалось, що цього року такої „делеґації“ зовсім не буде. Тимчасом польська преса помідомила, що така „делеґація“ була. Виявилось, що по невдачі в Яремчу потайки зорґанізовано нову „гуцульську делеґацію“ з Космача (Печеніжинщина), яка виїхала і потім повернула до дому через Делятин—Ворохту. Про цю нову „делеґацію“ не лише ніхто нічого не знав по сусідних селах, але й в самому Космачі знав про неї мало хто.

— **Арештування за памятник погибшим.** Дня 31. серпня ц. р. громадяни села Торгова пов. Зборів поставили на цвинтарі погибшим українським стрільцям памятник, який посвятило двох священиків. Після того поліція з Поморян арештувала 5 громадян, членів виділу філії Т-ва Охорони Воєнних Могил, і відставила їх до тюрми в Зборові.

— **Безробіття в калуських салінах.** З Калуша повідомляють, що у тамошніх копальнях соли 100 робітникам виповіджено працю, окрім цього копальню „Тесп“ закривають зовсім. Цю копальню видержавив був польський уряд і через недбалість управи вона занепала та спричинила велике безробіття в Калуші.

— **Не велика потіха.** Польське міністерство скарбу продовжило до 30. вересня ц. р. розпорядок, що обнижує з 2 прц. місячно до півтора прц. кари за проволоку від залеглих податків.

— **Миши на Поділлю.** В Тернопільщині появилися масово пільні миши, що роблять великі шкоди. Якщо дощі і приморозки не прийдуть рільникам на поміч, то миши можуть статися грізною язвою.

— **Довга тепла осінь і гостра зима.** В деяких сторонах на заході бачили люди великі стада бузьків, що летіли на північ. Це малоби вказувати на те, що сьогорічна осінь буде довга і тепла. Інакше заповідаєьтся зима. Ріжні знаки природи заповідають зиму гостру та довгу. В полудневій Америці тепер зима. В Арґентині в часі зими падуть звичайно дощі. Цього року впали там сніги і потиснув мороз, якого найстарші люди не памятають. Також в Бразилії панує зимно, що наробило багато шкоди в ростинности. Кажуть, що филі зимна на полудневій земній півкулі викличуть згодом холоди на північній півкулі і тому треба у нас надіятися гострої зими.

— **Ограблення лікаря.** До лікаря д-ра Івана Ціпановського в Коломиї прийшов пізним вечером якийсь молодий чоловік і покликав його до хорої жінки десь на надвірнянському передмістю. Лікар поїхав з ним туди фіякром, що чекав перед домом. На Прутовій вулиці незнакомий казав фіякрові зачекати і повів лікаря в темну вуличку, де мала лежати „тяжко хора“. Тут вискочило в сінях якогось незамешкалого дому двох бандитів, заткали лікареві рот, закинули йому на голову мішок і оглушивши йогоількома ударами в голову, зрабували 972 долярів. В другій кишені лікар мав ще тисячу зл., яких бандити серед поспіху не знайшли. Тимчасом фіякер, не могучи дочекатись лікаря, почав допитуватись за хорим і знайшов лікаря, як лежав без памяти в сінях якоїсь рудери. Закликав сусідів і вони увільнили побитого з мішка та очутили. А по бандитах слід загинув. Гроші були призначені на купно дому, про що бандити мусіли знати.

— **Нещастя з літаком** сталося у Варшаві. Військовий літак зачіпив крилом об дах 2-поверхового дому і впав на електричні дроти над вулицею. Літак з причини вибуху бензини станув у вогни. Два летуни впали на дах сусідного дому, що запалився від витікаючої бензини і згоріли. Крім того тяжко попарилося 7 людей, що переходили вулицею.

— **Новий летунський подвиг.** Два французькі летуни, Косте і Бельонт перелетіли літаком Атлянтійський океан з Парижа до Ню-Йорку і здобули нагороду 25 тисяч долярів. Є це перший удачний лет понад цей океан зі сходу на захід, бо всі дотеперішні лети не удавалися.

— **Крівава пімста.** В Новосілках пов. Камінка Стр. 19-літний Ян Ґортих убив з пімсти Якова Урбанського, пробивши його ножем у серце. Убийника арештовано.

— **Непрошений гість.** На весілля у господаря Мих. Дороша в Оріхівци пов. Скалат прийшов непрошений гість Казимир Якубовий, поляк. Не подобалося це Стефанови Липці, одному з весільних гостей, і він випросив Якубового з хати. На це Якубовий сягнув до кишені по револьвер і одним вистрілом положив Липку на місци трупом. Убийника арештовано.

— **В почтовім уряді** в Сасові, в Золочівщині, невідомі злодії пробили в ночі стіну і розбивши касу, забрали 168 золотих, два грошеві листи вартости 60 долярів і викрали кілька пакунків із черевиками та іншими річами.

— **Кепський інтерес** зробив касієр фабрики тютюну в Ґродні, М. Михальський, що вкрав 65 тисяч зл., призначених на виплату робітників і втік. Його зловили на литовській границі.

— **Як легко дістатися перед суд.** Перед судом присяжних у Львові станув 6. ц. м. Сенько Карпо із Солонки пов. Львів за підбурювання одної людности проти другої. Дня 30. березня віїт Лука Кендзор оголосив під церквою урядове письмо, яким розвязано місцевий Луг. Почув це Сенько Карпо і виявив з того приводу своє обурення, за яке мусів відповідати перед судом. Боронився тим, що не критикував зарядження влади, тільки особу начальника громади. Розправу відложено задля переслухання нових свідків.

ДОПИСИ.

БОРИСЛАВ. **Ревізія у б. пос. Максимовича.** Дня 29. серп. ц. р., отже ще перед розвязанням сойму, прийшов до помешкання пос. Максимовича в Бориславі комісар слідчого відділу з Дрогобича з 4-ма аґентами й 3-ма постерунковими та заявив, що має доручення від прокуратури окружного суду перевести на городі пос. Максимовича пошукування за трема пачками, які перед кількома місяцями мав закопати там сторож Степан Марків. Про це мало донести якихось двох наочних свідків. На запит посла, що мало би бути в тих скринях, відповіли, що якраз хочуть це перевірити. Пос. Максимович не робив ніяких перешкод, а навіть дав тій комісії рискаль і довгий зелізний дрючок для улекшення праці, бо баґнетом і закованими в залізо палицями, які поліція принесла зі собою, трудно булоби копати в каменистому ґрунті. Дві години рили землю до глибини майже метра наоколо хати і шукали в кімнаті сторожа, але жадних пачок не найшли. Вкінці списали протокол, що при ревізії нічого не найшли і відійшли. Роблено все під замітом, що підозрілий є сторож і що ревізію робиться у нього. Тимчасом 30. серпня ц. р. донесли пос. Максимовичові з маґістрату в Бориславі, що на засіданню бурмістр інж. Махніцкий сказав, що до нього телефонував дрогобицький староста Порембальський, який мав сказати, що у пос. Максимовича зроблено ревізію і в городі біля хати найдено 35 кґ динаміту. Цікаво, що ще кілька днів перед ревізією ходили по місті сплетні, що у пос. Максимовича була ревізія, багато дечого найшли і що його скованого відставлено до арешту. Вістка про ревізію у пос. Максимовича і звязані з нею сплетні викликали багато балачок і негодування.

ПОВ. ЛІСКО. **Кооперативна нарада.** Дня 22. серпня ц. р. відбулася в Устріках долішних повітова кооперативно-господарська нарада. В нараді взяли участь представники кооперації і 2-ох філій та кружків „Сільського Господаря“ з цілого повіту. Промовляв пос. Тершаковець про завдання наради, делеґат Головного Товариства інж. Йовик про хліборобську орґанізацію і аґроном на пов. Ліско інж. Мачай про завдання аґронома та аналізу землі. Ухвалено призначити 1/4% торгового обороту кооператив першого ступня на потреби аґронома в повіті, та тіснішу співпрацю кооперації з філіями та кружками „Сільського Господаря“ в повіті. Зібрані на нараді розійшлися з повною надією, що намічена праця буде в повіті успішно розвиватися.

Множім полуниці.

Тепер якраз пора множити полуниці (трускавки). Полуниці розмножуємо з вусів, які в літі випускає кожна матірна рослина. На кінці тих вусів формується вузлик, котрий пускає в землю коріння, а сам розростається в пучок, окружений листям. З ростини, засадженої при кінці серпня і в половині вересня, буде вже в слідуючім році збір, а в місяцях слідуючих по зборі пустить кожна ростина яких 6—10 наростів, з котрих кождий стається новою ростиною. Ці парости пересаджуємо знову в вересни, і з них за рік буде знову багато нового розсадника.

Коли хочемо множити розсадники з матірних ростин, то на весні не допустім цвіту. Тоді матірні ростини пускають більше вусів, та з них вигодуються кріпші нові ростини. Однак є добре, щоби кождій матірній ростині, з котрої хочемо мати новий розсадник, полишити бодай одно цвітове бадилько, щоби бути певним, що до множення беремо матерник родючий, як і на це щоби через недопущення матерника до плоду не виховати покоління слабого, мало плідного. Тому належить кожній матерній ростині і тоді, коли форсуємо з неї розсадник, полишити один цвітовий гін, котрий нехай і цвите і родить. А на сам цвіт цього матерника уважаймо також, чи він навязує добре, бо бувають і такі, що мають цвіт пустий, що не змерз (не зчорнів на дні) а таки не навязує овочів. Такі окази викидайте з грядки.

Розмноження нових плянтацій полуниць є зрештою дуже просте. Нові ростини виростають з малих вузликів — відростків, що повстають при кінці вусів, які виростають з матірної ростини. Відростки кладуться самі на землю і коли вона має досить вохкости і кріпкости, пускають скоро коріння. Коли земля є суха, в поживу бідна, треба навязок корінів форсувати піливанням і плинною справою, до якої належить найлішше гноївка. Колиж нові ростини пустилили кріпке сильне коріння, відтинаємо тоді ці вуси, які тримають їх ще з ростиною матірною, і пересаджуємо на окрему грядку, де має бути нова плянтація. Слідуючого року на весні не допускати до многих вусів, а виривати їх зовсім, очевидно, коли не думаємо полуниць більше розмножувати. Інакше богато загущується, дичіє і лихо родить. За найлучші сорти теперішности уважаємо отсі дві:

1) Laxtons Nobile, родить з початком червня.
2) Король Albert, родить з кінцем червня,

Полуниці під більшими містами, біля фабрик овочевих консерв, та в околицях лічничих і на літнисках, дають дуже гарні доходи. М. Б.

Ціни у Львові.

Збіже. Пшениця двірська 28·50—29·00; збірна 26·00—26·50; жито 17·50—18·50·—; ячмінь 16·50—17·00; овес 16·75—18·25; сіно прасоване 10·00—11·00; солома 4·50—5·00.

Набіл. Маслосоюз платив кооперативам дня 8-го вересня: масло експортове 4·10; десерове 4·—; молоко 0·25, сметана 1·40, копа яєць 7·00—7·20.

Мід. Кооператива „Рій“ у Львові (вул. Бляхарська ч. 20) платить: гречаний мід (1 кл.) 2·00—2·30; липовий і акац. 3·00; гірський 3·00—3·40.

Худоба. Корови 0·90—1·25; воли 1·00—1·20; ялівки 1·20—1·35; телята 0·75—1·90; свині товсті 1·60—1·80 гірші 1·40—1·45.

Гроші. Доляр ам. 8·88, канад. 8·80, чеська корона 0·26, франц. франк 0·34, швайц. фр. 1·72, фунт шт. 43·60, лев 0·5, австр шілінґ 1·25, червонець 9—10.

——o——

Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.